

Lina Zinchenko

Post-graduate student Department of Pedagogy and Psychology of Social Systems
Management named after I. Zyazyun, National Technical University
“Kharkiv Polytechnic Institute”, Kharkiv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-7927-3535
E-mail: likusanka@gmail.com

THE CONCEPT OF PROFESSIONAL RESPONSIBILITY WITHIN THE CONTEXT OF EDUCATING PHYSICAL TRAINING AND SPORTS PROFESSIONALS

Summary: *The article provides a look into the concept of responsibility, defines the meaning of professional responsibility, affirms its importance for the students of physical training and sports. To acknowledge the development of the students' professional responsibility during university study, an expert survey was conducted; the experts were offered a questionnaire, compiled specifically to put together a set of professional qualities that characterize a specialist in the field of physical training and sports. Professional responsibility was identified by the experts as one of these qualities. Recommendations in favor of teaching professional responsibility as an imperative quality of a specialist were suggested.*

Key words: *responsibility, professional responsibility, experts, physical training and sports, students, specialists, training, development.*

Ліна Зінченко

аспірант кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами
імені І.А. Зязюна, Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”, Харків, Україна
ORCID: 0000-0001-7927-3535
E-mail: likusanka@gmail.com

ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ» В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Анотація: *Проблема підготовки майбутніх фахівців за своєю значущістю і актуальністю привертає постійну увагу вчених та педагогів, тому що від підготовки фахівців залежить успіх та зростання соціальних, економічних, політичних та освітніх ланок в країні. Правильне виховання майбутнього фахівця обіцяє підвищення загальної культури в суспільстві. На сьогоднішній день вся увага звернена на якісну підготовку майбутніх фахівців, яка не оминула фізичну культуру і спорт.*

У статті розглянуто поняття та зміст відповідальності, визначено поняття «професійна відповідальність». Обґрунтовано важливість розвитку професійної відповідальності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. Спеціально для експертів була розроблена та проведена анкета, мета якої визначити важливість розвитку професійної відповідальності на етапі професійної підготовки у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. Експертами виділені якості, необхідні фахівцю з фізичної культури і спорту, серед яких вони намагалися визначити місце професійної відповідальності. Також експертами надані рекомендації, щодо формування і розвитку важливої особистісної якості фахівця – професійної відповідальності.

© Lina Zinchenko, 2018

Фахівцю з фізичної культури і спорту вкрай важливо і необхідно мати купу професійних якостей, серед яких є і відповідальність. Відповідальність повинна формуватися й розвиватися як в навчально-виховному процесі під час фахової підготовки, так і безпосередньо протягом їхньої професійної діяльності. Професійна відповідальність кожної людини, причетної до фізичної культури і спорту, відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні, належному функціонуванні та розвитку соціокультурного простору суспільства, в якому відбувається її діяльність.

Ключові слова: відповідальність, професійна відповідальність, експерти, фізична культура і спорт, студенти, фахівці, підготовка, формування, розвиток.

Ліна Зинченко

ПОНЯТИЕ «ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ» В КОНТЕКСТЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ И СПОРТУ

Аннотация: В статье рассмотрено понятие и содержание ответственности, определено понятие «профессиональная ответственность». Обоснована важность развития профессиональной ответственности у будущих специалистов по физической культуре и спорту. Специально для экспертов была разработана и проведена анкета, цель которой определить важность развития профессиональной ответственности на этапе профессиональной подготовки у будущих специалистов по физической культуре и спорту. Экспертами выделены качества, необходимые специалисту по физической культуре и спорту, среди которых было определено место для профессиональной ответственности. Также экспертами предоставлены рекомендации по формированию и развитию важного личностного качества специалиста – профессиональной ответственности.

Специалисту по физической культуре и спорту крайне важно и необходимо иметь кучу профессиональных качеств, среди которых есть и ответственность. Ответственность должна формироваться и развиваться как в учебно-воспитательном процессе во время профессиональной подготовки, так и непосредственно в течение их профессиональной деятельности. Профессиональная ответственность каждого человека, причастного к физической культуре и спорту, играет чрезвычайно важную роль в формировании, надлежащем функционировании и развитии соціокультурного пространства общества, в котором происходит его деятельность.

Ключевые слова: ответственность, профессиональная ответственность, эксперты, физическая культура и спорт, студенты, специалисты, подготовка, формирование, развитие.

Ліна Зінченко

Розширена анотація для ознайомлення з цією темою:

“ Поняття «професійна відповідальність» в контексті підготовки фахівців з фізичної культури і спорту ”

Фізична культура і спорт набувають сьогодні все більшого поширення в індивідуальному й суспільному житті людей. Поряд з розвитком фізичної культури і здорового способу життя постійно зро-

стає кількість людей, професійною діяльністю яких стає спорт чи його обслуговування. У зв'язку з цим посилюється й потреба у цільовій підготовці як спортсменів, так і інших фахівців з фізичної куль-

тури і спорту, зростають вимоги до їхніх фізичних кондицій, професійної і соціальної компетентності, до їхнього інтелектуального та загальнокультурного розвитку. Особливої уваги вимагає виховання цих людей, розвиток у них моральних принципів, чіткої системи гуманістичних життєвих цілей і цінностей та почуття особистої відповідальності.

Проблема підготовки майбутніх фахівців за своєю значущістю і актуальністю привертає постійну увагу вчених та педагогів, тому що від них залежить успіх та зростання соціальних, економічних, політичних та освітніх ланок в країні. Правильне виховання майбутнього фахівця обіцяє підвищення загальної культури в суспільстві. На сьогоднішній день вся увага звернена на якісну підготовку фахівців, що не оминула також галузь фізичної культури і спорту.

Фахівець із фізичної культури і спорту несе велику відповідальність за своїх вихованців, це можуть бути спортсмени, любителі якогось виду спорту, звичайні люди, які періодично, або сезонно приходять до спортивної зали, діти, яких привели батьки, та інші. Людина довіряє своє тіло та здоров'я тренеру, так як довіряє їх лікарю. Саме тому, фахівець із фізичної культури і спорту має бути професійно відповідальним.

Феномен відповідальності привертає увагу і виступає предметом дослідження представників різних галузей науки. Філософські погляди на це питання розглядали В. Андрущенко, Г. Йонас, М. Мамардашвілі, О. Ореховський, А. Платонова, О. Плахотний, П. Рікер та інші. З боку психології відповідальність вивчали К. Абульханова-Славська, С. Баранова, О. Костенко, К. Муздибаєв, Л. Орбан-Лембрик, М. Савчин, І. Тимоциук та інші. Вагоме значення має педагогічний аспект відповіда-

льності, цей напрям розглядають відомі дослідники І. Гамула, С. Гончаренко, І. Зязюн, І. Ісаєв, М. Резниченко, О. Романовський, О. Пономарьов, С. Пазиніч та інші. Вивченням питань із підготовки майбутніх фахівців в сфері фізичної культури і спорту займаються відомі дослідники Т. Арабаджи, І. Бех, Н. Борейко, К. Блещунова, А. Горлов, С. Єрмаков, Ж. Козіна, А. Любієв, А. Рочняк, А. Тіняков та інші.

Метою статті є визначити важливість розвитку професійної відповідальності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту.

У статті розглянуто поняття та зміст відповідальності, визначено поняття «професійна відповідальність». Обґрунтовано важливість розвитку професійної відповідальності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту. Була розроблена та проведена анкета за участю експертів, мета якої визначити важливість розвитку професійної відповідальності на етапі професійної підготовки у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту. Експертами виділені якості необхідні такому професіоналу, серед яких намагалися визначити місце професійній відповідальності. Також експертами надані рекомендації щодо формування і розвитку професійної відповідальності.

Відповідальність повинна формуватися й розвиватися як під час навчально-виховного процесу фахової підготовки, так і безпосередньо в процесі їхньої професійної діяльності. Професійна відповідальність кожної людини, причетної до фізичної культури і спорту, відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні, належному функціонуванні та розвитку соціокультурного простору суспільства, в якому відбувається її діяльність.

Problem setting. The problem of professional education for the future specialists always remains in the spotlight of scientists and educators, as it lays foundation

for successful growth of a country's social, economic, political, and educational sectors. Applying the right approach to education of

the future specialists ensures successful well-being of the whole society.

In our days, when all academic activities are directed at achieving high-quality training of the future specialists, these efforts also extend to education in the area of physical training and sports. Quality training in this field is critically important because it deals with human health -- the value that cannot be purchased, but can be obtained and preserved by means of continuous physical activity and smart approaches to dealing with internal and external factors that may influence it. A specialist in the field of physical training and sports bears full responsibility for the people he/she works with, whether they are professional sportsmen or amateurs, children brought to sport classes by their parents or just occasional visitors of sport grounds and gyms. The client has to trust his/her body and health to the coach, just like we trust our doctors. This is why specialists in the field of physical training and sports must realize professional responsibility for everything they do at their working places.

Recent research and publications analysis. During the recent decades, the concept of responsibility has been an object of thorough scientific study in a number of research areas. It was described in the works of philosophers V. Andruschenko, H.Jonas, M Mamardashvili, O. Orehovsky, A. Platonova, O. Plahotniy, P. Rieker and others. From the point of view of psychology, the concept of responsibility was studied by K. Abulhanova-Slavska, S.Baranova, K. Mudzibayev, L.Orban-Lembryk, M.Savchin, O. Kostenko, I.Tymoschuk and others. The pedagogical aspect of the phenomenon has been in the center of attention of prominent scholars I.Gamula, S. Goncharenko, I. Zyazyun, I.Isayev, M. Reznichenko, O. Romanovskiy, O. Ponomaryov, S. Pazynich and others. The problems of educating specialists of physical training and sports have been highlighted by T.Arabaci, I. Beh, N. Boreyko, K.Bleschunova, A. Gorlov, S. Yermakov, G.Kozina, V.Labskir,

A. Liubiyev, A.Rochnyak, A. Tinyakov and others.

Paper objective is to attest the need to develop professional responsibility of the students specializing in physical training and sports.

To accomplish the goal of the research, a questionnaire was developed and suggested to thirty experts in the field: teachers of Physical Training and Sports Department and professional sport coaches of the National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute». The questionnaire contained questions which helped determine the importance of teaching professional responsibility to students specializing in physical training and sports.

The first question of the questionnaire was: «How would you define professional responsibility?» The answers provided by the respondents helped the authors of the research define professional responsibility as an integrated quality of individual that allows a person to understand the essence and significance of their professional activity, which involves understanding and competent execution of their professional duties and commitment to achieving results of their actions and decisions.

The second question of the questionnaire requested the experts to range a dozen of personality qualities, which are professionally necessary to every specialist in the field of physical training and sports, in order of importance. The ten qualities had been selected by the experts during a preceding experiment, which involved assesment of eighty personality qualities and selecting the most important qualities for successful performance of professional duties by specialists working in the field of physical training and sports. The experts selected the following qualities, in ascending order of importance, by the scale from one to ten:

- purposefulness;
- will;
- competence;
- educability;
- reflexivity;

- diligence;
- discipline;
- professional responsibility;
- creativity;
- charisma.

The resulting selection of personal qualities shows that professional responsibility, which acquired the best result of 2,4%, is the most significant quality for every specialist working in the field of physical training and sports.

In her research of the concept of responsibility, S. Buksha suggested that “professional responsibility of a specialist is not a newly acquired quality, but a new level of personal responsibility, which was recognized and accepted voluntarily and directs a person to responsible execution of his/her professional duties that involve strengthening and maintaining health of hi/her students”. Professional responsibility is an acquired personal quality that can only be developed in course of professional activity; it manifests itself in the ability to make informed decisions, exercise perseverance and integrity in their implementation, and be responsible for their results and consequences. A specialist in the field of physical training and sports, or a sports coach, carries great responsibility for the health of his/her students or athletes, as well as for their sports training. A coach assumes the responsibility to lead the athletes to the goal of achieving certain sport results. A coach must perfectly know the features and specifics of the sport he/she teaches, as well as the strategies, tactics and methods of honest competition for the goal of victory. A coach must also know and understand general methods of teaching and training activities for athletes. All these factors together reasoned the experts’ choice of professional responsibility as the principal quality of a specialist in the field of physical training and sports.

The second significant quality, as stated by the experts, is purposefulness, which acquired the result of 3,6% in their assessment. N. Levitov defines purposeful-

ness as “conscious intention of an individual to achieve an immediate or a long-time goal”. This personality quality is crucially important for successful implementation of goals in professional and everyday life. A specialist in the field of physical training and sports who has this quality, is not afraid to put high straps in his professional tasks; he confidently overcomes difficulties and solves problems.

The third position in significance takes such personal quality as «will» with the result of 4,5%. The principal component of this quality is the act of conscious decision-making. One can fully agree with the opinion of S. Serednya, who believes that «will is not an abstract power, but rather a consciously directed activity of an individual. Will is an internal mental activity associated with the choice of motives, desire to achieve goals, efforts to overcome obstacles, mobilization of internal tensions, decision-making ability, control of behavioral reactions. All these factors are characteristic elements of will.» An individual exercising volitional actions, opposes impulsive desires. This is why it is very important for a specialist in physical training and sports to be a volitional person.

The result of 5,1% provided the fourth place to another necessary quality for a specialist in physical training and sports: charisma. According to O. Nestulya, «charisma is the personal quality that stands out from the usual characteristics or standards, and so it is perceived as a God's gift». Charisma is perceived by others as a property or talent that provides respect to the person and guarantees unconditional faith of others in the person's possibilities. For a coach working with people, charisma is a very important quality, which is capable of attracting and keeping other people's attention on them.

The next necessary quality of a specialist in physical training and sports is competence, which acquired 5,2%, according to the experts' evaluation. Competence is a dynamic compound of knowledge, skills, opinions, types of thinking, philosophic outlook, social skills, and moral and ethical values. It deter-

mines person's ability to successfully carry out professional activities and develops with time as a result of learning and accumulated experience. The competence of a specialist in physical training and sports can be regarded as a grade of his/her qualification, which allows the specialist to successfully solve professional tasks.

The sixth necessary quality of a specialist working in the field of physical training and sports is educability (the ability to acquire knowledge). It manifests itself through a person's general abilities, by reflecting the person's cognitive activity and the ability to assimilate new knowledge. This quality, which scored 5,5% during the research, is necessary for the specialist because every coach must always keep current with the latest events and innovations in their professional area of interest. A good specialist must devote time to searching, studying and monitoring new information.

The seventh place in the one-to-ten scale was divided between two qualities, which scored 6,9% each: reflexivity and diligence. Reflexivity manifests itself in high level of self-consciousness and in the person's willingness to assess, analyze and correct his/her behavior, lifestyle and social communication. A specialist in the field of physical training and sports should resort to reflexive consciousness and comprehend the experiences of individual actions and reflect on the meaning of life.

The other quality which also acquired the score of 6,9%, diligence, is a moral quality of individual which is characterized by perseverance, diligent work and study, rational disposal of time, and reflection of his/her own actions, avoiding laziness and idleness.

The eight quality selected by the experts was **creativity** (7,5%). It is a necessary trait which allows the specialist in the field of physical training and sports to express his/her creativity, such as coming up with innovative ideas for the training process, aiming to ensure that the best results are obtained.

The last quality among those selected by the experts was discipline (9,66%). With time, this trait of character turns into a habit; it becomes a stable inclination to observe certain rules at work and norms of behavior in social life. This quality is important for everyone, not only in professional activity, but also in daily life.

The next question in the questionnaire suggested to the experts was: «Which quality, in your opinion, is missing in the above list?» The experts named the following qualities:

- Leadership (36%), which is defined as the influence of someone's personal authority on the behavior of other people;
- Communicability (35%), or a set of essential, relatively stable personality traits that facilitates successful reception, understanding, assimilation, use and transmission of information;
- Tolerance (14%), which means: liberal attitude to another worldview, lifestyle, behavior and customs;
- Pedagogical expertise (10%), a complex of personality traits which ensures high level of self-organization of professional activity on a reflexive basis;
- Other qualities (5%).

Answering the next question, 100% of respondents agreed that professional responsibility is an innate quality that is developed with time: in course of study and later, during professional activity of the specialist.

The experts suggested the following ways and methods to help develop professional responsibility:

- 1) to exercise against fatigue;
- 2) to regularly organize team games;
- 3) to carry out the day's routine;
- 4) to keep a sports diary;
- 5) to attract students to participate in a variety of sport games and events; to give them various assignments where they can demonstrate their responsibility;
- 6) to introduce a new discipline, called «Professional responsibility of a

specialist in the field of physical training and sports», into the curriculum; and

7) to introduce into plans of various academic disciplines a class/a lecture, where the concept of responsibility will be discussed.

Conclusions of the research The results of the research have demonstrated that a specialist working in the field of physical training and sports needs to have a number of significant professional qualities, among which responsibility is one of the most important qualities. Professional responsibility should be formed and

developed both, in the process of professional training and directly in the process of professional activity. Professional responsibility of everyone involved in the sphere of physical training and sports, plays an important role in the formation, proper functioning and development of the socio-cultural space of the social environment, in which these activities take place.

The results obtained during the experiment will be applied in the dissertation study.

Список літератури

1. Алексеєнко, Т. Ф. (2008) Відповідальність особистості. *Енциклопедія освіти*. Головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер.

2. Борейко, Н. Ю. (2011) Разработка системы физического воспитания для высших технических учебных заведений. *Физическое воспитание студентов*. №2. С. 14-18.

3. Зінченко, Л. В., Пономарьов, О.С. (2018) Відповідальність у сфері фізичної культури і спорту: Навчально-методичний посібник. Х.: Водний спектр Джі-Ем-Пі, 70 с.

4. Йонас, Г. (2001) Принцип відповідальності: У пошуках етики для технологічної цивілізації. Київ. Лібра, 400 с.

5. Пономарьов, О. С., Серета, Н. В., Чеботарьов, М. К. (2013) Відповідальність як педагогічна категорія: навч.-метод. посіб. Х.: Вид-во Підручник НТУ «ХП», 172 с.

6. Пономарьов, О. С., Чеботарьов, М. К. (2012) Відповідальність в системі професійної компетентності фахівця: навч.-метод. посібник. Х.: Вид-во Підручник НТУ «ХП», 220 с.

7. Рікер, П. (2002) Концепт відповідальності: Концепт семантичного аналізу. *Право і справедливість*. Пер. з фр. Київ. Дух і Літера, С. 42-71.

8. Романовського, О.Г., Пономарьова О.С. (2011) Формування психологічної готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності: монографія. Х.: Видавець Савчук О.О., НТУ «ХП». 336с.

References

1. Aleksieienko, T. F. (2008) *Vidpovidal'nist' osobystosti*. [Responsibility of the person] *Entsyklopediia osvity*. Holovnyj red. V. H. Kremen'. K. : Yurinkom Inter. [in Ukrainian]

2. Boreiko, N. Yu. (2011) *Razrabotka systemy fizycheskoho vospytanyia dlia vysshikh tekhnicheskikh uchebnykh zavedenyi*. [Development of a system of physical education for higher technical educational institutions] *Fyzycheskoe vospytanye studentov*. №2. S. 14-18. [in Russian]

3. Zinchenko, L. V., Ponomarov, O. S. (2018) *Vidpovidalnist u sferi fizychnoi kultury i sportu: Navchalno-metodychnyi posibnyk*. [Responsibilities in the field of physical culture and sports: Educational and methodical manual] Kh.: Vodnyi spektr Dzhi-Em-Pi, 70 s. [in Ukrainian]

4. Yonas, H. (2001) *Pryntsyp vidpovidalnosti: U poshukakh etyky dlia tekhnolohichnoi tsyvilizatsii*. [Principle of Responsibility: In Search of Ethics for Technological Civilization] Kyiv. Libra., 400 s. [in Ukrainian]

5. Ponomarov, O.S., Sereda, N.V., Chebotarov, M.K. (2013) *Vidpovidalnist yak pedahohichna katehoriia: navch.-metod. posib.* [Responsibility as a pedagogical category: teaching method. manual] Kh.: Vyd-vo Pidruchnyk NTU «KhPI», 172 s. [in Ukrainian]

6. Ponomarov, O. S., Chebotarov, M. K. (2012) *Vidpovidalnist v systemi profesiinoi kompetentnosti fakhivtsia: navch.-metod. posibnyk.* [Responsibility in the system of professional competence of a specialist: teaching method. manual] Kh.: Vyd-vo Pidruchnyk NTU «KhPI», 220 s. [in Ukrainian]

7. Riker, P. (2002) *Kontsept vidpovidalnosti: Kontsept semantychnoho analizu.* [Concept of Responsibility: The Concept of Semantic Analysis] *Pravo i spravedlyvist. Per. z fr.* Kyiv. Dukh i Litera., S. 42-71. [in Ukrainian]

8. Romanovskoho, O.H., Ponomarova O.S. (2011) *Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti maibutnikh fakhivtsiv do profesiinoi diialnosti: monohrafiia.* [Formation of psychological readiness of future specialists for professional activity: monograph] Kh.: Vydavets Savchuk O.O., NTU «KhPI», 336s. [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редколегії: 15.08.2018